

Mgr Ewa Kłak

Nauczyciel języka angielskiego

WYKORZYSTYWANIE INTERNETU PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ – POZYTYWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY ORAZ ZAGROŻENIA

INTERNET USAGE BY CHILDREN AND ADOLESCENT – POSITIVE AND PRACTICAL ASPECT AND THREATS

Streszczenie

Internet jest narzędziem, które umożliwia szybkie rozprzestrzenianie się wiedzy i informacji, co ma ogromny wpływ na rozwój osoby i społeczeństwa. Ma szczególnie znaczący wpływ na młode pokolenie, które chętnie korzysta z jego dobrodziejstw w celach rozrywkowych, komunikacyjnych czy informacyjnych. Rosnącą rolę odgrywa tutaj telefon komórkowy, który umożliwia ciągły, mobilny dostęp do sieci. Skutki wykorzystywania Internetu w życiu codziennym mogą być pozytywne (np. zdobywanie wiedzy), ale także negatywne (jak np. uzależnienia). Badania wskazują na to, że czas poświęcany na aktywność w sieci przez młodych ciągle wzrasta. Wzbudza to niepokój wśród rodziców i opiekunów. Wykorzystywanie Internetu przez dzieci i młodzież jest tematem ciągle aktualnym i ważnym, który wymaga ciągłej uwagi oraz kontynuacji badań, a także edukacji użytkowników, rodziców i nauczycieli w zakresie prawidłowego korzystania z sieci.

Słowa kluczowe: Internet, dzieci, młodzież, korzyści, zagrożenia

Abstract

The Internet is a tool that enables knowledge and information to spread rapidly, which has a huge impact on the development of person and society. It has a particularly significant impact on the young generation that eagerly use its benefits for the entertainment, communication and information purposes. A mobile phone plays an increasing role here, as it enables continuous, mobile access to the network. However, the effects of using the Internet in everyday life can be positive (e.g. learning) but also negative (e.g. addictions). Research shows that the time spent by young people online is constantly increasing. This causes concern among parents and carers. The use of the Internet by children and adolescents is a current and important topic, that requires constant attention and continuation of research, as well as education of users, parents and teachers on the proper use of the Internet.

Keywords: the Internet, children, adolescent, benefits, threats

1. Wprowadzenie – rola Internetu w życiu człowieka XXI wieku

W dzisiejszych czasach Internet jest wszechobecny i niezmiernie popularny. Obserwując otaczający nas świat, łatwo zauważyć ciągle rosnący wpływ tego „nowego medium” na życie współczesnego człowieka. Jeszcze kilkanaście lat temu był on wykorzystywany jedynie w pracy naukowców, jednak w dzisiejszych czasach jest powszechnie dostępny dla szerokiej rzeszy użytkowników¹. W Polsce Internet pojawił się w latach 90., kiedy nastąpił jego niezwykle szybki rozwój². Początkowo było to dobro ekskluzywne i kosztowne. Z biegiem czasu i rozwojem technologii internetowej coraz więcej osób nabyło do niego dostęp. Grono użytkowników powiększyło się w dynamicznym tempie o młodzież, dzieci, a także ludzi starszych. Wiele osób, szczególnie tych młodych nie wyobraża sobie życia bez komputera czy telefonu komórkowego podłączonego do światowej sieci, gdzie znaleźć można prawie wszystkie informacje niezbędne do codziennego funkcjonowania³. Internet daje właściwie nieograniczone możliwości. Jest on nie tylko oceanem informacji, ale także umożliwia komunikowanie się, zdalne prowadzenie firmy czy zakupy bez wychodzenia z domu. Obecnie Internet odgrywa ogromną rolę w tak ważnym dla człowieka procesie jak uczenie się i poznawanie. Umożliwia on poznanie na odległość przyrody, zjawisk, ludzi oraz pozwala dotrzeć do spraw, które trudno byłoby osiągnąć realnie, jednak tym samym powoduje unikanie wysiłku związanego z poznawaniem realnego świata⁴.

Jak wynika z raportu Głównego Urzędu Statystycznego *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych 2015–2019*, udział gospodarstw domowych, posiadających w domu dostęp do Internetu, systematycznie rośnie. W roku 2019 dostęp do Internetu w Polsce miało 86,7% gospodarstw domowych. Poziom tego wskaźnika był zróżnicowany w zależności od rodzaju gospodarstwa, klasy i stopnia urbanizacji miejsca zamieszkania oraz obszaru Polski⁵. Współcześnie Internet jest bardzo popularny i wszechobecny, przeniknął on niemal wszystkie sfery, w których funkcjonuje człowiek XXI wieku, wprowadzając zmiany jakościowe w codziennym życiu⁶.

¹ W. Bobrowicz, *Internet; Kultura; Edukacja*, Lublin 2006, s. 7.

² R. Tadeusiewicz, *Spółeczność internetu*, Warszawa 2002, s. 299.

³ L.H. Haber, M. Niezgodna, *Spółeczeństwo informacyjne – aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, Kraków 2006, s. 105–106.

⁴ J. Miąso, *Poznanie z nowymi mediami – nowa jakość czy nowa trudność? Fragmentaryzacja czy integracja? Potrzeba nowej konwergentnej edukacji*. „Edukacja – Technika – Informatyka” 2017, nr 3, s. 207.

⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych 2015–2019*, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2015-2019,1,13.html>, (dostęp: 24.10.2020).

⁶ Ł. Lysik, P. Machura, *Rola i znaczenie technologii mobilnych*. „Media i Spółeczeństwo” 2014, nr 4, s. 16.

2. Wykorzystywanie Internetu przez dzieci i młodzież

W dzisiejszych czasach młodzi ludzie żyją w świecie zdominowanym przez media elektroniczne – telewizja, telefon komórkowy, a zwłaszcza Internet mają ogromny wpływ na życie i wychowanie. Często zapracowani i zmęczeni rodzice i opiekunowie przyzwalają na przejęcie przez media roli „opiekunczej”, tzw. trzeciego rodzica⁷. Nietrudno więc zauważyć, że korzystanie z sieci w dużym stopniu wywiera wpływ na postawy oraz zachowania dzieci i młodzieży, co łatwo zaobserwować można w wielu aspektach życia – poczynając od słownictwa, jakim posługują się młodzi ludzie, sposobie mówienia czy przytaczanych tekstach zaczerpniętych prosto z Internetu, po wdrażanie w życie pomysłów wyszukanych w sieci. Internet zaczyna pełnić w pewnym sensie rolę przyjaciela, do którego można się zwrócić w każdej chwili, który zawsze ma dla nich czas oraz służy poradą. Staje się przestrzenią, w której funkcjonują, uczą się podstaw interakcji społecznych i czerpią społeczne normy postępowania, budują świat wartości i kształtowana jest ich osobowość. Internet stał się więc przestrzenią bardziej realną niż dotychczasowe „podwórko”⁸.

2.1. Korzyści związane z użytkowaniem Internetu

Urządzenia mobilne podłączone do Internetu są nieodzowną częścią życia współczesnego człowieka, zwłaszcza tego młodego. Stanowią one doskonałe narzędzie do komunikacji z osobami, które znajdują się w znacznej odległości od siebie. Obecnie dostępnych jest wiele aplikacji umożliwiających niezakłócony przepływ dźwięku i obrazu. Dostęp do informacji niezależnie od czasu i miejsca przebywania jest możliwy dzięki urządzeniom takim jak: telefon komórkowy czy tablet, gdzie mamy ciągły dostęp do poczty elektronicznej, przeróżnych aplikacji oraz informacji na różnego rodzaju tematy, tj. opinie o interesujących nas produktach bądź przepisy kulinarne⁹. Internet ma ogromny wpływ na edukację, której głównym celem jest zdobywanie wiedzy i umiejętności. Według samych nastolatków Internet jest źródłem wielu korzyści. Odwołując się do raportu NASK Nastolatki 3.0, większość badanych nastolatków wskazała na to, że dzięki korzystaniu z sieci z łatwością można poszerzyć wiedzę w zakresie swoich zainteresowań. Przede wszystkim chodzi o muzykę (73,3%), filmy, teatr, seriale (56,4%), kwestie związane z dbaniem o wygląd, ubiór i styl (52,1%), a także wiedzę o mediach (48,4), sporcie (48,4%), sprawach społecznych, histo-

⁷ J. Morbitzer, *O wychowaniu w świecie nowych mediów – zarys problematyki*. „Labor et Educatio” 2014, nr 2, s. 120.

⁸ K. Stepniak, *Internet – wirtualny przyjaciel czy realny wróg*. „Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 3, s. 46.

⁹ Ł. Łysik, P. Machura, *Rola i znaczenie technologii mobilnych w codziennym życiu człowieka XXI wieku*. „Media i Społeczeństwo” 2014, nr 4, s. 15.

rii i polityce (44,0%)¹⁰. Internet zapewnia łatwy i szybki dostęp do zasobów wiedzy na każdy możliwy temat, znajdujących się w dowolnym miejscu na ziemi. Szalenie ważną rolę pełnią ciągle powstające i dynamicznie rozwijające się serwisy społecznościowe. Dają one możliwość sięgnięcia po zupełnie nowy wymiar edukacji. Pozwalają na różnorodność form współpracy oraz znoszą ograniczenia przestrzenne i czasowe, w związku z tym proces edukacyjny jest możliwy w każdym miejscu i o każdej porze¹¹. Także nabywanie nowych umiejętności i zdolności jest ściśle związane ze zdobywaniem nowej wiedzy. Internet pełni funkcję narzędzia intelektualnego, poznawczego, stanowi instrument pomocny człowiekowi w działaniu, w wielu dziedzinach życia. Dostęp do Internetu z dowolnego miejsca na świecie oraz dynamicznie, ciągle rozwijające się aplikacje internetowe pozwalają użytkownikom na szereg różnorodnych, swobodnych działań, np. możliwość dokonywania z łatwością wysoko zaawansowanych obliczeń matematycznych, korzystając ze zdalnych arkuszy kalkulacyjnych, redagowania tekstów, publikowania w dowolnej formie utworzonych przez siebie dokumentów, tworzenia różnego rodzaju prezentacji on-line, udostępniania dokumentów, edytowania ich wspólnie z innymi osobami w realnym czasie, przeglądania, tworzenia, edytowania i publikowania multimediów¹². Działania te mają pozytywny wpływ zarówno na rozwój już opanowanych umiejętności i zdolności, jak i nabywanie zupełnie nowych, których nie można by było nabyć czy rozwijać bez istnienia Internetu.

2.2. Zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu

Rozwój technologiczny, jak każdy postęp, niesie za sobą pewne następstwa. Intencjonalnie skutki te mają być jedynie pozytywne. W rzeczywistości występują również te negatywne¹³. Dotykają one zazwyczaj ludzi młodych, którzy już od najwcześniejszych lat życia posługują się komputerem, telefonem komórkowym i dzięki tym urządzeniom mają dostęp do sieci. W momencie, kiedy codzienne funkcjonowanie staje się niemożliwe bez dostępu do komputera czy telefonu z Internetem, wtedy pojawiają się trudności. Problem stanowią często uzależnienia np. od komputera czy telefonu, Internetu. Ich esencją są zachowania, działania w pełni akceptowalne społecznie. W przypadku większości osób czynności te są wkomponowane w życie codzienne, w przypadku innych jednak mogą przyjąć

¹⁰ M. Bochenek, R. Lange, *Nastolatki 3.0 – raport z ogólnopolskiego badania uczniów*, Warszawa 2019.

¹¹ J. Wtórniak, *Portale społecznościowe w edukacji współczesnej młodzieży*. „Edukacja – Technika – Informatyka” 2018, nr. 3/25, s. 179 za: S. Wasiołka, *Syndrom łatwości życia*. „Edukacja i Dialog”, nr 1, s. 69–71.

¹² N. Walter, *Obszary edukacyjnych zastosowań Internetu*. „Studia Edukacyjne” 2012, nr 23, s. 222.

¹³ A. Piecuch, *Nowe media – nowe problemy*. „Dydaktyka informatyki” 2016, T. 11, s. 110.

mować formy patologiczne i powodować groźne skutki¹⁴ takie jak: zaburzenia relacji międzyludzkich, brak zainteresowań wszelkimi formami aktywności społecznej, zaniedbywanie nauki oraz życia rodzinnego, niekontrolowane spędzanie czasu przed monitorem, zaburzenia w sferze emocji i uczuć, zaburzenia tożsamości oraz zwężenie zainteresowań, zdolności intelektualnych, zubożenie języka, problemy finansowe, brak troski o własne zdrowie i higienę osobistą¹⁵. Konsekwencje fizjologiczne to często problemy ze wzrokiem, nadgarstkiem czy skrzywienie kręgosłupa, szczególnie u dzieci, bóle pleców, bóle głowy, brak ćwiczeń fizycznych, nadmierne zmęczenie oraz osłabienie systemu odpornościowego¹⁶.

Spędzanie ogromnej ilości czasu w sieci i przy komputerze jest często związane z uzależnieniem od gier komputerowych. Są one tworzone tak, aby gracz chciał w nie grać jak najdłużej. Wiele cech takich jak: atrakcyjna forma, interaktywność, bicie rekordu czy poczucie kontroli powoduje, że osoba grająca łatwo się uzależnia¹⁷. Wielogodzinne przebywanie w świecie gier nie sprzyja właściwemu kształtowaniu się w młodych ludziach pozytywnych wartości, takich jak: troska o innych, życzliwość czy poszanowanie życia drugiego człowieka. Jednak nie ma tutaj wątpliwości, że gra komputerowa pozwala zmierzyć się z żywym, realnym, często nieznanym przeciwnikiem, jego sprawnością czy intelektem¹⁸. Podobnie do gier komputerowych, jeszcze do niedawna niezauważalne w Polsce zjawisko uzależnienia od gier hazardowych, staje się poważnym problemem wśród młodzieży. Jest on jednak wciąż dalece bagatelizowany. Rodzice są nieświadomi zagrożeń i nie potrafią w porę rozpoznać problemowego zachowania. Stąd przed profilaktyką leży ważne, ale i szalenie trudne wyzwanie – podnieść świadomość społeczną na temat gier losowych i związanych z nimi zagrożeń oraz uwrażliwić społeczeństwo, a zwłaszcza rodziców i opiekunów nastolatków, na nowo powstałe uzależnienie behawioralne, jakim jest hazard¹⁹.

Przebywając w sieci, młodzi ludzie narażeni są na tzw. szkodliwe treści. Są to materiały, które mogą wywołać negatywne emocje u odbiorcy, destrukcyjnie wpływać na rozwój emocjonalny, poznawczy i społeczny dzieci oraz młodzieży. Promują one niebezpieczne zachowania, dlatego też są nieodpowiednie dla młodego odbiorcy. Treści te obejmują przede wszystkim: przemoc, obrażenia fizyczne, a nawet śmierć, treści nawołujące do zachowań niebezpiecznych, treści o tematyce seksualnej, treści dyskryminacyjne, promujące wrogość, a nawet nienawiść, sensacyjne, fałszywe wiadomości (tzw. *fake news*), internetowe wy-

¹⁴ C. Guerreschi, *Nowe uzależnienia*, Kraków 2006, s. 23–24.

¹⁵ A. Jakubik, *Zespół uzależnienia od Internetu* „Studia Psychologica” 2002, nr 3, 133–142.

¹⁶ C. Guerreschi, *Nowe uzależnienia...*, s. 53–54.

¹⁷ A. Borkowska, *Dzieci w świecie gier komputerowych*, Warszawa 2016, s. 14–15.

¹⁸ K. Stępnia, *Internet – wirtualny przyjaciel czy realny wróg...*, s. 51.

¹⁹ Por. J. Celebucka, J. Jarczyńska, *Hazard wśród młodzieży – rozpoznanie, profilaktyka i terapia* [w:] *Uzależnienia behawioralne i zachowanie problemowe młodzieży*, red. J. Jarczyńska, Bydgoszcz 2014, s. 72.

zwania (*on-line challenge*), cieszące się popularnością wśród młodzieży, które polegają na wykonywaniu różnego rodzaju zadań, często dziwnych lub zagrażających zdrowiu, a nawet życiu, umieszczeniu relacji na żywo w sieci, prezentujące zachowania postrzegane jako patologiczne, tzw. patostreamy (np. zażywania narkotyków)²⁰.

Kolejnym problemem jest uzależnienie od relacji wirtualnych, które ma charakter emocjonalny. Powoduje, że stają się one z czasem ważniejsze od tych rzeczywistych. Wpływa na izolowanie się, ale jednocześnie życie w równoległym, wirtualnym świecie zamieszkiwanym przez wyidealizowane postacie. Nadrzedną rolę stanowi tutaj anonimowość, która pozwala na kreowanie własnej tożsamości wyrażonej poprzez wybrany pseudonim bądź nick²¹.

Równie problematyczna jest przemoc przy użyciu urządzeń elektronicznych, najczęściej komputera bądź telefonu komórkowego. Bywa określana także jako cyberbullying czy nękanie, prześladowanie w Internecie. Cyberprzemoc to regularne, zamierzone działanie wobec słabszego, który nie może, nie potrafi się bronić²². Do najczęstszych form cyberprzemocy można m.in. zaliczyć: agresję słowną, upublicznianie upokarzających, przerobionych zdjęć i filmów, szantażowanie, ujawnianie sekretów²³. Przemoc rówieśnicza nie jest niczym nowym, lecz dzięki nowym technologiom, agresorzy mają znacznie ułatwione zadanie²⁴. Przemoc internetowa charakteryzuje się dodatkowymi cechami, które sprawiają, że zapobieganie jej jest znacznie trudniejsze niż w przypadku agresji tradycyjnej. Obok wyżej wspomnianej anonimowości, charakteryzuje się ona dużym zasięgiem, oznacza to, że cyberprzemoc może dotrzeć do ogromnej publiczności internetowej. Działania związane z przemocą odbywają się w sieci, często poza zasięgiem wpływów dorosłych, dlatego też zjawisko to jest szalenie trudne do zaobserwowania. Internet daje również nieograniczoną możliwość prześladowania, niezależnie od pory dnia lub nocy²⁵. W przeciwdziałaniu cyberprzemocy istotna jest rola rodziców, którzy wspierani powinni być przez szkołę i Policję. To właśnie te instytucje odpowiadają za efekty profilaktyki dotyczącej tego problemu. Ministerstwo Edukacji Narodowej powinno zadbać, aby ich działania miały systemowy i kompleksowy charakter²⁶.

²⁰ J. Piechna, *Szkodliwe treści w Internecie – Nie akceptuję! Reaguję!* Warszawa 2019, s. 9, 14–17.

²¹ K. Stępiak, *Internet – realny przyjaciel czy wirtualny wróg?*..., s. 49–50.

²² A. Borkowska, *Cyberprzemoc – włącz blokadę na nękanie*, Warszawa 2019, s. 8.

²³ Tamże.

²⁴ Najwyższa Izba Kontroli, NIK o cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-cyberprzemocy-wsrod-dzieci-i-mlodziezy.html> (dostęp: 25.09.2020)

²⁵ A. Borkowska, *Cyberprzemoc...*, s. 13–14.

²⁶ Najwyższa Izba Kontroli, NIK o cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży – <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-cyberprzemocy-wsrod-dzieci-i-mlodziezy.html> (dostęp: 25.09.2020).

3. Internet w życiu dzieci i młodzieży – analiza wyników wybranych badań

Dynamiczny rozwój technologii i upowszechnienie Internetu zaczął wzbudzać wiele pytań i dyskusji na temat tego, co młodzi ludzie robią w sieci, ile czasu poświęcają na tego rodzaju aktywność oraz jaki wpływ mają one na ich życie, rozwój indywidualny i społeczny. W związku z tymi rozważaniami w ostatnim czasie przeprowadzono szereg badań dotyczących tego zagadnienia. Są one ukierunkowane na szanse i możliwości, ale również na zagrożenia, jakie niesie za sobą rozwój technologii, rozpowszechnienie Internetu oraz ciągle rosnący upływ czasu, jaki młodzi ludzie spędzają „w sieci”. Badane są bardzo różne aspekty użytkowania Internetu przez dzieci i młodzież. Czas poświęcony na aktywność w Internecie jest najczęściej analizowanym wskaźnikiem wykorzystania Internetu przez dzieci i młodzież.

Według badania EU NET ADB *Badanie nadużywania Internetu przez młodzież w Polsce*²⁷ przeprowadzonego w latach 2011/2012 wśród młodzieży w wieku od 14 do 17 lat, ponad połowa, około 52% korzystała z Internetu co najmniej 2 godziny dziennie w dni wolne od nauki i około 37% spędzała w sieci co najmniej 4 godziny dziennie w tygodniu. Analizując kolejne dane dostarczone przez – *Polskie badanie EU Kids Online 2018*²⁸, w którym wzięli udział uczniowie w wieku od 9 do 17 lat, wynika, że niemal połowa młodych ludzi korzysta z Internetu do 2 godzin dziennie w dni robocze i do 3 godzin w dni weekendowe. Podobne informacje przekazuje raport z badania *NASK – Nastolatki 3.0*²⁹, przeprowadzonego w latach 2018/2019, w którym wzięła udział młodzież od 13 do 17 roku życia. Średnia czasu korzystania z Internetu przez tych respondentów wynosiła około 4 godziny dziennie. Bardzo ciekawe badanie przeprowadzone zostało w październiku 2018 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) – *Dzieci i młodzież w Internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów*³⁰. Miało ono na celu zdobyć informacje na temat, jak dalece zorientowani w użytkowaniu Internetu przez dzieci i młodzież są ich rodzice i opiekunowie. Z obserwacji opiekunów wynika, że największą liczbę godzin tygodniowo na aktywność w sieci poświęcają nastolatki w wieku od 16 do 19 roku życia – przeciętnie 28 godzin tygodniowo (4 godziny dziennie). Natomiast

²⁷ K. Makaruk, S. Wójcik, *EU NET ADB Badanie nadużywania Internetu przez młodzież*, Warszawa 2012, s. 8.

²⁸ J. Pyżalski, A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk, *Polskie Badanie EU Kids Online 2018*, Poznań 2019, s. 22.

²⁹ M. Bochenek, R. Lange, *Nastolatki 3.0 – raport z ogólnopolskiego badania uczniów*, Warszawa 2019, s. 6.

³⁰ K. Siekiera, *Dzieci i młodzież w Internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów*, Warszawa 2018, s. 2.

dzieci od 6 do 12 roku życia spędzają w Internecie 14 godzin tygodniowo (2 godziny dziennie). Informacje te wskazują, że z biegiem lat czas spędzany przez młodzież w sieci wzrasta.

Najwcześniej przeprowadzone (z omawianych w tym opracowaniu badań) *EU NET ADB – Badanie nadużywania Internetu przez młodzież w Polsce*³¹ (2012) skupia się głównie na temacie nadużywania oraz nad negatywnym wpływem korzystania z Internetu. Według informacji, polska młodzież używa Internetu przede wszystkim w celach rozrywkowych (oglądanie filmów, słuchanie muzyki), do komunikacji (portale społecznościowe, komunikatory) oraz w celach informacyjnych (poszukiwanie informacji). Młodzi ludzie najczęściej korzystają z Internetu przy użyciu komputera (63,2%), laptopa (34,6%) oraz telefonów komórkowych (54,1%). Problem pojawia się, gdy intensywność i czas korzystania z tej aktywności wymyka się spod kontroli, a skutek tego prowadzi do zaniedbywania innych aspektów życia. Problemy z nadużywaniem Internetu dotyczą częściej chłopców i starszą młodzież: 90% badanych ma konto na portalu społecznościowym i są to częściej dziewczęta, 63% gra w gry online i częściej są to chłopcy, w tym u 13% badanych dostrzegalne są problemy z nadużywaniem gier online. Z badania jasno wynika, iż użytkownicy intensywnie grający w gry online oraz spędzający dużo czasu na portalach społecznościowych zagrożeni są problemami nadużywania Internetu.

Kilka lat później w roku 2018 zostało przeprowadzone kolejne badanie związane z analizowanym tematem – *Polskie badanie EU Kids Online 2018*³². Młodzi ludzie pytani byli o wiele kwestii dotyczących ich aktywności w sieci. Podobnie do wcześniej omówionego badania, poruszono kwestię portali społecznościowych, gdzie blisko 72,6% badanych posiadało tego typu konto, 82,5% młodych ludzi łączyło się z Internetem codziennie przy użyciu telefonu komórkowego. Tutaj w porównaniu do informacji z 2012 roku³³, nastąpił widoczny wzrost. Najczęściej Internet wykorzystywany jest przez młodych do celów rozrywkowych takich jak: aktywność w portalach społecznościowych, oglądanie filmów, słuchanie muzyki, komunikacja czy gry komputerowe. Często też szukają oni określonych informacji. Zauważalne są również znaczne różnice pomiędzy chłopcami i dziewczętami w wybranych obszarach użytkowania – dziewczęta częściej wykorzystują Internet w celach komunikacyjnych oraz związanych ze szkołą, chłopcy natomiast chętniej udostępniają własną muzykę oraz filmy online.

Badanie to także podjęło kwestię negatywnego wpływu wykorzystywania Internetu. Okazuje się, że około 20% młodych osób zrezygnowało z posiłku lub

³¹ K. Makaruk, S. Wójcik, *EU NET ADB Badanie nadużywania Internetu...*, s. 8.

³² J. Pyżalski, A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk, *Polskie Badanie EU Kids...*

³³ K. Makaruk, S. Wójcik, *EU NET ADB Badanie nadużywania Internetu...*

snu na rzecz korzystania z Internetu. Niespełna 13% nastolatków wykazało, że używa Internetu minimum raz w tygodniu z powodu nudy i nie miało konkretnej potrzeby „bycia w sieci”. Ponad 8% rezygnuje ze spotkań z bliskimi i rodziną lub zaniedbuje naukę, aby mieć więcej czasu na użytkowanie Internetu. Co dziesiąty nastolatek podjął próbę ograniczenia swojego czasu w Internecie raz w miesiącu lub częściej. Konflikty z bliskimi z powodu czasu spędzanego w Internecie dotyczyły niespełna 5% badanych, co czwarty nastolatek twierdzi, że czas spędzony w sieci może powodować problemy – w tym niespełna 6% miewa tego typu myśli raz w tygodniu. Wydaje się, że występowanie Problematycznego Użytkowania Internetu powiązane jest najczęściej z nudą, brakiem pomysłów na spędzanie wolnego czasu oraz problemami z samokontrolą.

Najnowsze z analizowanych badań opublikowane w 2019 roku – *NASK – Nastolatki 3.0*³⁴ ukazuje, że nastolatki korzystają samodzielnie z Internetu już od 7 roku życia. I tak jak w poprzednich badaniach Internet stanowi przestrzeń rozrywki, dostępu do kultury oraz życia społecznego – jest źródłem wielu korzyści, ale też zagrożeń. Około 94% badanych łączy się z Internetem mobilnie, przy użyciu telefonu komórkowego, co ukazuje kolejny wzrost w porównaniu z wyżej omówionymi badaniami, a ponad połowa (ok. 56%) przyznała, że powinna mniej korzystać z telefonu. Uczniowie świetnie zdawali sobie sprawę z zagrożeń, które potencjalnie mogły ich spotkać w Internecie. Blisko połowa padła ofiarą ośmieszania, wyzywania czy poniżania. Badanie to porusza również kwestię zasad ograniczania czasu użytkowania Internetu czy reguł dotyczących selekcji treści, do których młodzież może mieć dostęp. W większości domów zasady takie nie były wprowadzone.

Bardzo ciekawe jest również badanie przeprowadzone przez Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) w październiku 2018 roku pod nazwą *Dzieci i młodzież w Internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów*³⁵. Miało ono na celu zdobyć informacje na temat, jak dalece zorientowani w użytkowaniu Internetu przez dzieci i młodzież są ich rodzice i opiekunowie. W badaniu ponad połowa (57%) respondentów twierdziła, że dzieci i młodzież mieszkające z nimi w jednym gospodarstwie domowym zbyt dużo czasu poświęcają na aktywność w sieci. 74% ogranicza czas swoim dzieciom. Z badania wynika, że rodzice i opiekunowie są bardzo dobrze zorientowani (aż 93%) w tym, jakie działania podejmują ich podopieczni w sieci. Okazuje się, że ośmiu na dziesięciu pytanym ma pewne obawy związane z zagrożeniami dotyczącymi wykorzystywania Internetu. Ponad połowa (54%) opiekunów obawia się w szczególności niebezpiecznych kontaktów i znajomości, jakie może nawiązać ich dziecko przy użyciu Internetu. Dorośli są również zaniepokojeni tym, że

³⁴ M. Bochenek, R. Lange, *Nastolatki 3.0 – raport...*

³⁵ K. Siekiera, *Dzieci i młodzież w Internecie...*

młodzi ludzie mogą z łatwością natrafić na treści dla nich nieodpowiednie (37%), przede wszystkim największe obawy związane są z treściami pornograficznymi (20%), w mniejszym stopniu zaś z przemocą, brutalnymi i drastycznymi scenami w grach czy filmach (6%).

Zakończenie i wnioski

Analizując naukowe treści związane z tematem wpływu aktywności dzieci i młodzieży w sieci, na ich życie i rozwój, można śmiało stwierdzić, że znaczenie tego zagadnienia we współczesnym świecie ciągle wzrasta i jest ono jak najbardziej aktualne oraz ważne społecznie. Należałoby zwrócić uwagę na zwiększającą się rolę urządzeń mobilnych i Internetu w codziennym funkcjonowaniu młodych ludzi. Szczególnie telefony komórkowe cieszą się nieustannie rosnącą popularnością.

Internet ma ogromny wpływ na kształtowanie osobowości, poglądów oraz zachowania młodych ludzi. Z badań wynika, że używają oni Internetu najczęściej w celach informacyjnych, komunikacyjnych i rozrywkowych. Młodzi ludzie spędzają w sieci coraz więcej czasu, co budzi pewien niepokój u ich rodziców i opiekunów. Informacje dostarczone w badaniu *Dzieci i młodzież w Internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów* wskazują na to, że rośnie liczba rodziców i opiekunów, którzy mają pewne obawy związane z użytkowaniem Internetu przez ich podopiecznych. Wraz z rozwojem technologii, rozpowszechnieniem Internetu oraz coraz dłuższy czas, jaki dzieci i młodzież przeznaczają na aktywność w sieci, opiekunowie bacznie przyglądają się temu, do czego młodzi ludzie używają Internetu oraz przybywa tych, którzy znacznie częściej ograniczają czas w sieci swoim dzieciom.

Warto więc zastanowić się nad szerszym wykorzystaniem zasobów i możliwości Internetu w życiu codziennym oraz w edukacji – rozwijaniu zainteresowań, kształtowaniu zdolności i umiejętności. Jednak należy pamiętać o zagrożeniach jakie niesie ze sobą nadmierne i niekontrolowane używanie Internetu. Edukacja młodych ludzi w zakresie poprawnego korzystania z sieci mogłaby mieć kluczowy wpływ na ich dalszy rozwój oraz jakość życia.

Rozważania nad tematem wpływu Internetu na życie młodych ludzi warto w przyszłości kontynuować oraz realizować badania empiryczne związane z tym zagadnieniem. Wyjątkowej uwagi wymaga pogłębiające się zjawisko nadmiernego i problematycznego używania Internetu. Szczególnie ważna jest tutaj edukacja medialna dzieci i młodzieży od wczesnych lat życia, edukacja rodziców i opiekunów, a także nauczycieli i wychowawców.

Bibliografia

- Bobrowicz W., *Internet; Kultura; Edukacja*, Lublin 2006.
- Bochenek M., Lange R., *„Nastolatki 3.0 – raport z ogólnopolskiego badania uczniów”*, Warszawa 2019.
- Borkowska A., *Cyberprzemoc – włóż blokadę na nękanie*, Warszawa 2019.
- Borkowska A., *Dzieci w świecie gier komputerowych*, Warszawa 2016.
- Celebucka J., Jarczyńska J., *Hazard wśród młodzieży – rozpoznanie, profilaktyka i terapia*, (w:) *Uzależnienia behawioralne i zachowanie problemowe młodzieży*, red. J. Jarczyńska, Bydgoszcz 2014.
- Guerreschi C., *Nowe uzależnienia*, Kraków 2006.
- Haber L.H., Niezgoda M., *Spółczesność informacyjna – aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, Kraków 2006
- Jakubik A., *Zespół uzależnienia od Internetu* „Studia Psychologica” 2002, nr 3.
- Łysik Ł., Machura P., *Rola i znaczenie technologii mobilnych*. „Media i Społeczeństwo” 2014, nr 4.
- Makaruk K., Wójcik S., *EU NET ADB Badanie nadużywania Internetu przez młodzież*, Warszawa 2012
- Mięso J., *Poznanie z nowymi mediami – nowa jakość czy nowa trudność? Fragmentaryzacja czy integracja? Potrzeba nowej konwergentnej edukacji*. „Edukacja – Technika – Informatyka” 2017, nr 3.
- Morbitzer J., *O wychowaniu w świecie nowych mediów – zarys problematyki*. „Labor et Educatio” 2014, nr 2.
- Piechna J. *Szkodliwe treści w Internecie – Nie akceptuję! Reaguję!* Warszawa 2019.
- Piecuch A., *Nowe media – nowe problemy*. „Dydaktyka informatyki” 2016, Tom 11.
- Pyżalski J., Zdrodowska A., Tomczyk Ł., Abramczuk K., *Polskie Badanie EU Kids Online 2018*, Poznań 2019.
- Siekiera K., *Dzieci i młodzież w Internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów*, Warszawa 2018.
- Stępnia K., *Internet – wirtualny przyjaciel czy realny wróg*. „Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 3.
- Tadeusiewicz R., *Spółczesność internetu*, Warszawa 2002.
- Walter N., *Obszary edukacyjnych zastosowań Internetu*. „Studia Edukacyjne” 2012, nr 23.
- Wtórniak J., *Portale społecznościowe w edukacji współczesnej młodzieży*. „Edukacja – Technika – Informatyka” 2018, nr 3/25 za: Wasiołka S., *Syndrom łatwości życia*. „Edukacja i Dialog”, nr 1.
- Główny Urząd Statystyczny, *Spółczesność informacyjna w Polsce. Wyniki badań statystycznych 2015 – 2019*. ,GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2015-2019,1,13.html>, (dostęp: 22.10.2020)
- Najwyższa Izba Kontroli, NIK o cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży - <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-cyberprzemocy-wsrod-dzieci-i-mlodziezy.html> (dostęp: 22.10.2020)